

سواد رسانه‌ای و بهزیستی در عصر دیجیتال

Media literacy and well-being in the digital age

www.ketab.ir

نویسنده: اکبر کریمی

فارس

سواد رسانه‌ای و بهزیستی در عصر دیجیتال

سرشناسه: کریمی، اکبر، ۱۳۶۰-

عنوان و نام پدیدآور: سواد رسانه‌ای و بهزیستی در عصر دیجیتال

Media literacy and well-being in the digital age / نویسنده اکبر کریمی.

مشخصات نشر: تهران: انتشارات خبرگزاری فارس، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری: ۸۰ ص: مصور (بخشی رنگی)، جدول (بخشی رنگی)،

نمودار (بخشی رنگی).

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۳۰-۸۰-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۸۱-۸۷].

موضوع: سواد رسانه‌ای

Media literacy

رده بندی کنگره: P۹۶

رده بندی دیویی: ۳۰۷/۲۳۰۷۲۱

شماره کتابشناسی ملی: ۹۵۸۹۷۸۴

ملاحظات: کتابشناسی: فیبا

نویسنده: اکبر کریمی

ناشر: مؤسسه خبرگزاری فارس

مدیر فنی: سید محمد میری

ناظر فنی چاپ: مجید شوقی

گرافیک: علیرضا زمانی

چاپ و صحافی: پردیس دانش

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۳۰-۸۰-۸

شمارگان: ۵۰۰ نسخه قیمت: ۱۲۰,۰۰۰ تومان

نوبت چاپ: سوم، ۱۴۰۴

معاونت آموزش و پژوهش خبرگزاری فارس، تهران، ضلع شمال شرقی تقاطع انقلاب اسلامی و خیابان حافظ، کوچه شهید سعیدی، معاونت آموزش و پژوهش خبرگزاری فارس، انتشارات خبرگزاری فارس - شماره تماس: ۶۶۹۷۳۹۷۴ - ۰۲۱

www.book.farsnews.ir

فارس

فهرست

۷	پیشگفتار
۹	مقدمه
۱۰	نسل
۱۱	نسل و ابژه
۱۲	نسل دیجیتال
۱۲	مهاجران دیجیتال
۱۳	کارکرد رسانه
۱۹	ضرورت آموزش سواد رسانه‌ای
۱۹	راهکار سواد رسانه‌ای
۲۱	بهبزستی دیجیتال و بایسته‌های آن
۲۷	عصر دیجیتال و ویژگی‌های آن
۳۲	شهروندی دیجیتال
۳۴	تعامل اجتماعی
۳۵	مهارت‌های دیجیتال و سواد دیجیتال
۳۸	سواد دیجیتالی
۴۵	مدل آموزش سواد دیجیتال
۴۸	سواد رسانه‌های اجتماعی: یک چارچوب مفهومی
۵۰	مفاهیم فعلی سواد رسانه‌ای
۵۱	محدودیت‌های مفاهیم فعلی
۵۲	اشتراک محتوا

فهرست

۵۳	مرز بین رسانه و کاربر
۵۴	واحد‌های واقعیت و تغییرپذیری هویت
۵۵	جهت نفوذ
۵۵	محل مسئولیت
۵۶	تعریف سواد رسانه‌های اجتماعی
۵۸	محتوای سواد رسانه‌های اجتماعی
۶۰	متوسط
۶۲	واقعیت
۶۴	شایستگی‌های سواد رسانه‌های اجتماعی
۶۵	تمرکز جدید تحلیل: خود در رسانه‌های اجتماعی
۶۷	از ارزیابی محتوای رسانه تا بررسی ارزش‌های فرد
۶۸	از تولید تا مشارکت
۷۰	پیامدهای سواد رسانه برای تحقیق، آموزش و سیاست
۷۲	راهکارهای مدیریت رسانه در خانواده
۷۴	کودکان، شبکه‌های اجتماعی، آسیب‌ها و چالش‌ها
۷۵	نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۷۹	خلاصه کتاب
۸۱	منابع و مآخذها

پیشگفتار

سواد رسانه ای یک رشته ضروری برای همه در قرن بیست و یکم است، جایی که فناوری‌های دیجیتال حاکم است. در حالی که مفهوم سواد رسانه ای در طول نزدیک به یک قرن تغییر کرده، جدیدترین تعاریف، با مفهوم سواد دیجیتال یکی شده است، به طوریکه بر ظرفیت دسترسی، تجزیه و تحلیل، ارزیابی، ایجاد و تفکر انتقادی در مورد پیام‌ها در رسانه‌ها و نیروهای پشتیبان تمرکز دارد. همچنین توسعه آن به مهارت‌هایی برای بررسی و ارزیابی انگیزه‌ها و مقاصد خود کاربر و درک راه‌هایی نیاز دارد که رفتارهای آنلاین می‌توانند تأثیرات مثبت و منفی بر سایر افراد و جهان به طور کلی داشته باشند. این مهارت‌ها، مفهوم شهروندی دیجیتال را تشکیل می‌دهند که در سال‌های اخیر، به دلیل ظهور رسانه‌های اجتماعی، اطلاعات نادرست و جنبش‌های سیاسی-اجتماعی در فضاهای آنلاین، در خط مقدم تمرکز بسیاری از محققان قرار گرفته است. این کتاب تلاقی سواد رسانه ای و شهروندی دیجیتال را با مروری بر تعاریف و نظریه‌های موجود در پس رویکردهای مختلف سواد رسانه ای و آموزش شهروندی دیجیتال، شرایط فعلی در سطح جهان، اثربخشی سواد رسانه ای و مداخلات شهروندی دیجیتال را بررسی می‌کند. طیف وسیعی از موضوعات خاص (تبلیغات، خشونت، تصویر بدن، منبع‌یابی)، و زمینه‌هایی که حمایت بیشتری مورد نیاز است، دستورالعمل‌ها برای تحقیقات و ابتکارات آتی مورد

بحث قرار گرفته است. بنابراین سواد، مهارت‌ها، شایستگی‌ها و اصطلاحات مرتبط و مفاهیم، با هدف رسیدن به درک واضح‌تر از چشم‌انداز فعلی و یافته‌های حاصل از مطالعات و مجموعه‌ای از برداشت‌های قابل اجرا که کار جمعی را در این زمینه موضوعی، تقویت می‌کند، اهمیت دارد.

ما در این کتاب سعی داریم تا آنچه را که در زمینه سواد رسانه‌ای لازم است را به تصویر بکشیم که شامل شش بخش کلیدی و برجسته است: گفتمان در حال تکامل حول «شهروندی دیجیتال»، چارچوب یا هر مفهوم مرتبط، بحث جوانان و رسانه‌ها، خط سیر و راه‌های مختلف دیجیتال، توسعه در زمینه رسانه‌های دیجیتال، هریک از این مفاهیم - سواد دیجیتال، سواد رسانه‌ای، سواد رسانه‌ای جدید، مهارت‌های قرن بیست و یکم و شایستگی دیجیتال.

قابل ذکر است از آنجا که توسعه و استقرار چارچوب‌ها، پرداختن به شهروندی دیجیتال یا یک مفهوم مرتبط با بهزیستی در عصر دیجیتال است.

بدین منظور نزدیک شدن به شهروندی دیجیتال به صورت متعادل، بررسی چالش‌ها و فرصت‌هایی که جوانان به صورت آنلاین با آن مواجه می‌شوند در شناخت زمینه‌های بهزیستی در عصر دیجیتال حائز اهمیت است.

مقدمه

عصر جدید ارتباط، هر روز افراد را در معرض اخبار و اطلاعات جدید می‌گذارد که جدا از صحت و سقم آن، ذهن مخاطبان را درگیر کرده و تغییرات محسوس و نامحسوسی در زندگی آنها بر جای خواهد گذاشت. «مک‌لوهان» معتقد است که رسانه‌ها با داده‌ها به ماساژ ذهن مخاطبان می‌پردازند و پیام‌های رسانه‌ای بی‌آنکه آستانه حسی مخاطبان را تحریک کنند، وارد ذهن آنها می‌شوند. مک‌لوهان این روند را به گونه‌ای صریح‌تر چنین بیان می‌کند: «پیام‌های رسانه‌ها، شبیه گوشت آبداری است که دزدها برای پرت کردن حواس سگ‌های نگهبان به کار می‌گیرند؛ او مخاطبان را امتداد تکنولوژی ارتباطی و حتی عناصری در درون تکنولوژی توصیف می‌کند. (شکرخواه، ۱۳۹۱: ۱۸۱) بنابراین در عصر حاضر، فناوری اینترنت و رسانه‌های اجتماعی به عنوان ابزار ارتباطی بر مخاطبان تسلط دارند. رسانه و تعامل اجتماعی ماهیتی دوسویه دارد، زیرا نقش مهم تأثیر پیام‌های رسانه‌ای بر کاربران، و نقش کاربران نیز به رسانه‌ها متقابل است. هدف این کتاب بازنمایی اهمیت رسانه‌های دیجیتال، تبدیل سواد دیجیتال به پیش شرطی برای بهزیستی اجتماعی و شاخصی از شایستگی حرفه‌ای و مهارت‌های اجتماعی است. شهروندی دیجیتال اصطلاحی است که نشان‌دهنده سطح آموزش و شایستگی‌ها با هدف مشارکت فعال در زندگی اجتماعی، حرفه‌ای و مدنی است. در زمان بحران‌ها و تقابل‌های اجتماعی جهانی، سواد رسانه‌های دیجیتال برای روند عادی زندگی اهمیت حیاتی دارد. رویدادهای اجتماعی و تفسیر آنها در این راستا، شهروندی دیجیتال را به درک و کنترل اجتماعی و همچنین شیوه‌های فردی در مسیر همه‌گیری جهانی سوق می‌دهد.

بنابراین تأثیر فناوری‌های دیجیتال بر ساختار و پویایی روابط اجتماعی، مطالعه مشکلات مربوط به سواد دیجیتال فردی، اهمیت مهارت‌های دیجیتال و سواد اطلاعاتی و نقش سواد دیجیتال برای توسعه شخصی و ادغام اجتماعی در جامعه را تقویت می‌کند. در اروپا، برخی از مؤسسات استراتژی‌ها و مفاهیمی را برای آموزش در سواد دیجیتال و اطلاعات ایجاد کرده و در عمل به کار می‌برند. به طور مثال در بلغارستان، به عنوان بخشی از اروپا، پروژه‌ها، اسناد و راهنمایی‌های عملی مرتبط با هدف اطلاعات و کسب

تجربه مهارت‌های دیجیتالی افراد در جامعه دانش توسعه و اجرا شده است. سؤالاتی که در این کتاب به آنها پرداخته شده است عبارتند از: رسانه‌های دیجیتال تا چه اندازه به عنصری از زندگی مردم تبدیل شده اند؟ مردم چگونه دیجیتالی شدن و مهارت‌های دیجیتالی را ارزیابی می‌کنند؟ آیا رسانه‌های دیجیتال به عنوان منبع اطلاعاتی قابل اعتماد از تلقی می‌شوند؟ چگونه مؤسسات آموزشی در محیط بسته و آنلاین مدیریت می‌کنند؟ در این زمینه، مقاله نشان می‌دهد که مردم رسانه‌های دیجیتال را منبعی از اطلاعات متنوع و حتی متناقض می‌دانند که نیاز به نگرش انتقادی از نظر حذف اخبار جعلی دارد. به موجب آن رسانه‌های دیجیتالی نیاز به ارتقای سواد رسانه‌ای دیجیتال جامعه و درک نیاز به نگاه انتقادی و نگرش به دنیای اطراف را تحمیل می‌کنند. نوآوری مقاله در دیجیتالی شدن گسترده دنیای اجتماعی و بازسازی تفکر و ارزیابی افراد در سستین و موقعیت‌های مختلف مطابق با محیط دیجیتال و همچنین ساخت زمینه‌های یادگیری جدید با هدف ایجاد شهروندان دیجیتال بیان شده است. نتایج تجربی مورد استفاده توسط مطالعات مختلف با ترها و تحلیل‌های نظری ارائه شده هماهنگی کامل دارد و استدلال‌های اساسی برای تغییرات جاری در جامعه مدرن ارائه می‌دهد.

نسل

نسل مفهوم گسترده‌ای در علوم اجتماعی است و از مهمترین اصطلاحات این علم در زمینه‌های سیاستگذاری به شمار می‌رود. سوال‌های مهمی درباره نسل وجود دارد از جمله اینکه نسل چه دوره‌ای از زمان را در برمی‌گیرد و چه ظرفیت‌ها و محدودیت‌های سنی برای یک نسل تعریف شده است؟ به علاوه هر نسل چه ویژگی‌هایی دارد که آن را از نسل‌های دیگر متمایز می‌سازد؟ «بالس» فاصله میان والدین و فرزندانشان را سن بچه دار شدن فرض می‌کند. او با تکیه بر ایزه‌ها و بررسی تأثیر هر یک بر رفتار و کنش نسل مورد مطالعه، آن را مرتبط با ذهنیت نسلی می‌داند. براین اساس نسل عبارت است از گروهی که متعلق به دوره سنی خاصی بوده و تجربه به کارگیری ایزه‌های خاص و نسبتاً مشترک را دارند. منظور ما از ایزه در این یادداشت تولیدات و محصولات فرهنگی هر نسل است که آن